

Svenska Kalkföreningen

kritisk till nya kalkningsboken

Naturvårdsverket planerar att i början av nästa år ge ut en omarbetad upplaga av sin kalkningshandbok. Den nu gällande gavs ut 2002. Förslaget till text i den nya handboken har varit ute på remiss under hösten. Svenska Kalkföreningen var en av remissinstanserna.

En av flera röda trådar i boken är att läget nu är så stabilt att det är dags att spara pengar. En successiv minskning har för övrigt redan skett under flera år. Av anslaget på 219 miljoner 2008 användes endast 60 % till kalkning. Det motsvarar 139 000 ton spridd kalk. Resterande ca 75 miljoner har fördelats på andra åtgärder. Naturvårdsverket ansett vara nödvändiga.

En annan röd tråd är att det nu är dags att sänka lägsta acceptabla pH-värdet i sjöar och vattendrag till 5,6. Den tidigare lägsta siffran var pH 6.0. Det innebär att vatten i naturen i fortsättningen kan bli ca 5 gånger surare utan att någon behöver reagera.

Naturvårdsverket hänvisar till en trend under de 10 000 åren sedan förra istiden, efter vilken natur och miljö långsamt har blivit försurad. Det får verket att påstå att de vattenlevande organismerna har haft tid på sig till anpassning.

Tål fisken mer nu?

– Det är ett påstående som starkt kan ifrågasättas. Det skulle t ex innebära att fisk numera bättre än tidigare tolererar oorganiskt aluminium på sina andningsorgan, d v s det som under 30 års tid varit ett starkt skäl att börja kalka.

Det säger Kjell Hallin, ordförande i Svenska Kalkföreningens särskilda miljögrupp.

- Verket hänvisar inte heller till någon specifik forskningsrapport, som dels visar på organismernas anpassning, dels att den ekologiska balans som uppstår vid lägre pH-värden är att föredra framför den som blir en följd av ett gränsvärde på pH 6.0 eller högre. Vem eller vilka har bestämt vilka arter som skall offras på andras bekostnad?

– Vi är inte forskare utan bara lojala utförare av ett uppdrag från Riksdagen men tycker att det finns en tendens att ofta över-

värdera arter med oklar betydelse för ekologin. Vi kalkar ju inte över hela Sverige så om vissa arter får maka på sig på de ytterst små områden det är fråga om, så har de säkert en lämplig miljö på tusentals andra platser. Kan inte det räcka?

Negativ inställning

Kjell Hallin som har lusläst förslaget till handbok från pärm till pärm tycker sig ha uppfattat en annan tendens också.

– En tredje röd tråd i boken är den negativa, för att inte säga fientliga, inställningen till kalkning, som tycks råda bland Naturvårdsverkets experter och en majoritet av de forskningsrapporter de bygger sina antaganden på. Har de glömt bort

att kalkningen mot försurningskatastrofen är den i särklass största och mest framgångsrika miljöinsatsen någonsin i svensk historia?

Vilken kostnad?

– Naturvårdsverket talar dessutom närmast maniskt om att det gäller att hela tiden väga kostnad mot nytta. Men sanningen är ju att det inte finns någon kostnad för samhället! Det finns flera undersökningar som visar, att man får tillbaka minst tre kronor på varje satsad på kalkning. Det skulle innebära att Sverige haft en nytta motsvarande 12-13 miljarder på de drygt 4 miljarder som investerats i kalkning. Skulle det vara ett gott skäl till den petnoga bedömning varje enskilt projekt skall utsättas för? Det tycker inte vi i Kalkföreningen och uppmanar Riksdagens ledamöter att vara uppmärksamma på vad som pågår. I värsta fall kan 30 års engagerat och framgångsrikt arbete äventyras av slarv och ren motvilja.

Monika Stridsman ny GD för skogen

Ny generaldirektör på Skogsstyrelsen är från 1 juni Monika Stridsman. Dessförinnan var hon chef för region Svea i förvaltningen.

Monika Stridsman har bred erfarenhet inom skogsbruket. Tidigare arbetade hon bland annat som länsjägmästare och chef för Skogsvårdsstyrelsen i Mälardalen, som chef för förvaltningsenheten vid

Naturresursavdelningen på Naturvårdsverket, som generalsekreterare på WWF och som VD för Sveriges Skogsvårdsförbund. Före sin yrkeskarriär tog Monika Stridsman examen som civiljägmästare.

Lena Häll Eriksson, som varit tillförordnad generaldirektör på Skogsstyrelsen en längre tid, utsågs samtidigt till generaldirektör på SMHI.

**Sverige har 16 miljökvalitetsmål
De skall (helst) vara uppnådda senast 2020**

Miljömålsrådet tror inte målen nås utan åtgärder

Målen följs och övervakas av Miljömålsrådet, ett partsammansatt organ med ledamöter, experter och olika beredningsgrupper. Miljömålsrådet är inte mer självständigt än att det sorterar under Naturvårdsverket men har en egen sajt med adressen www.miljomal.se.

Varje år lämnar Miljömålsrådet en skild Facto-rapport till regeringen om det aktuella tillståndet för varje miljömål – och vilka åtgärder som eventuellt behöver tillgripas.

Miljömålsrådet ger en snabb uppfattning om sin bedömning bl a genom att använda Smileys 😊 och korta sammanfattningar. Smiley för de olika miljömålen kan antingen vara illröd och vara sur (= inte bra), gul med rak mun (= läget hyfsat) eller grön med glad min (= det här går bra!). Det enda område där vi kommer att nå målet är enligt rådet skyddet av ozonskiktet, vars tjocklek har varit ganska konstant sedan 2002 och anses vara acceptabelt.

Avlägsna miljömål

I den senaste rapporten till Regeringen redovisade Miljömålsrådet åtta illröda Smiley, sju gula och endast en grön. Det går med andra ord inget vidare för Sverige att uppnå sina angelägna miljömål. Och nu har vi snart bara tio år på oss. Många tendenser är positiva, noterar Miljömålsrådet, men arbetet går för långsamt.

För ett år sedan, ungefär i halvtid skulle man kunna säga, lämnade rådet en fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet med rubriken *Miljömålen – nu är det bråttom till regeringen.*

Flera mål drabbas

I den här publikationen väljer vi av naturliga skäl att titta särskilt noga på utvecklingen inom miljömål nr 3 med rubriken Bara naturlig försurning. Fastare eller lösare associerade med detta mål är ytterligare fem: 8) Levande sjöar och vattendrag, 9) Grundvatten av god kvalitet, 10) Hav i balans mm, 11) Myllrande våtmarker samt 12) Levande skogar. Men försurningen drabbar inte bara naturen. Den ökar även korrosionshastigheten för tekniska material, kulturföremål och byggnader.

Smiley för mål nr 3 är illröd och så här skriver rådet bl a: "Miljömålsrådet bedömer att målet Bara naturlig försurning är mycket svårt eller inte möjligt att nå till år 2020 även om fler åtgärder sätts in. Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv." Det går således framåt men alldeles för långsamt.

Svavel- och kväveutsläppen från länder i norra Europa har minskat kraftigt – men minskningen planar ut. Den årligen ökande sjöfartens andel av utsläppen ökar år från år. Rådet varnar även för att ökat skogsbruk kan ge ökad försurning.

Som var och en kan se rimmar Miljömålsrådets bedömningar illa med Naturvårdsverkets strävan att ytterligare minska kalkningen samt förra årets beslut att lägga ned all skogsmarkskalkning.

Frågan är berättigad, anser den välkände miljödebattören Gunnar Lindgren. Det är han som med sina nyhetsbrev förser tusentals mottagare med välunderbyggda fakta i både högaktuella miljö- och hälsofrågor och sådana som vissa aktörer helst ser att de inte kommer upp i ljuset.

– Frågan om huruvida det är lämpligt och skall vara tillåtet att sprida rötslam från reningsverken på åkrar där vår mat skall odlas är ett sådant brännande problem. På det området finns det krafter som vill mörka så mycket som möjligt och prängla ut slammets till svenska lantbrukare, säger Gunnar Lindgren.

– I den frågan kan man bildligt talat säga att Naturvårdsverket okritiskt suttit i knä på reningsverken ända sedan 1960-talet. De vet inte hur de skall bli av med det rötslam som bildas när avloppsvatten renas.

Värdelöst bidrag

– Men med de osofistikerade metoder som används är rötslam ingenting annat än ett livsfarligt och värdelöst bidrag på åkrarna. Man påstår att slammets är ett sätt att gödsla, men gödseffekten av den lilla mängd fosfor som finns i slammets är närmast försumbar jämförd med totala omsättningen av fosfor i jordbruket. Rötslam innehåller däremot mängder av gifter, som inte försvinner i reningsverken. Det är exempelvis metaller som aldrig bryts ned utan ofta tas upp av växtligheten och transporteras vidare i nä-

Besök bästa sidan om kalk

Vad är en mangelgrav egentligen? Eller processkalk, vilket kanske inte låter så naturligt? Och vad är det man bränner i en mesaugn?

Svaret på dessa och hundratals andra frågor får du från den vetgirige på www.kalkforeningen.se, branschorganet Svenska Kalkföreningens officiella hemsida. Den är Sveriges i särklass bästa informationskälla om man vill utöka sitt vetande om kalk.

Naturvårdsverket vit sin uppgift?

ringskedjorna – tungmetaller som exempelvis kadmium. Slammet innehåller även stora mängder koppar, som är giftig för markfloran i högre halter men ändå sprids – trots att det numera finns modernare metoder utarbetade på Chalmers att bli av med det flesta giftiga ämnena. Vilka effekter dumpade hormoner, medicinrester och tusentals kemiska föreningar har kan vi bara ana oss till. Naturligt är det inte i alla fall.

Gunnar Lindgren berättar att Naturvårdsverket sedan länge varit "en leverantör av pragmatiska gränsvärden" för föroreningar i slammet. De skall vara så höga att det flesta – upp till 90 % – av reningsverken blir "godkända".

– Man gör sina mätningar och sätter inte gränsvärden efter vad som enligt beprövad vetenskap måste anses vara farligt, utan hur många som kan tänkas leva upp till gränsvärdena. Knappast gynnsamt för natur och miljö, eller hur? frågar han retoriskt.

Skakande läsning

Gunnar Lindgren är civilingenjören från Chalmers, som efter framgångar som jazzmusiker sadlade om och i stället blev lärare i saxofon på Högskolan för Scen och Musik i Göteborg. Men miljöfrågorna ligger honom så varmt om hjärtat att han inte bara skickar sina ofta uppskakande nyhetsbrev utan även har skrivit en tjock bok i ämnet med titeln Arvet.

– De flesta har inte en aning om hur illa ställt det är, hur otroligt förgiftad odlingsmarken är, säger Gunnar Lindgren, som nyligen även var med om att starta upplysningssajten www.renakerrenmat.se (Ren Åker Ren Mat)

Kalk binder

Skulle mer markkalkning kunna göra nytta mot förgiftningen?

– Det är troligt att det kalkas för lite i jordbruket. Det finns för mycket av den farliga tungmetallen kadmium i svensk åker och svensk mat. Särskilt kvinnor riskerar att få benskörhet och påverkade njurar på grund av kadmium. Om man kalkar markerna tas mindre upp i grödan. Men växtligheten kan också skadas av markförsurningen – när pH blir för lågt. Kalk har flera positiva effekter, säger Gunnar Lindgren.

Regeringen vill ta ett samlat grepp på vattenfrågorna i landet inför ansträngningarna att uppfylla EUs vattendirektiv, helst senast 2015. Därför skall saken nu utredas, fast utredare ännu inte är tillsatt. Men mycket talar för att det blir ett enda statligt verk i framtiden: Havs- och vattenmiljömyndigheten.

Regeringen skall utreda en enda vattenmyndighet

Arbetet hastar och Regeringen siktar på att den nya myndigheten skall träda i funktion redan 1 januari 2011. Det avslöjar Hans Oscarsson, bitr. vattenvårdsdirektör på Vattenmyndigheten Västerhavet.

– Jag personligen tror att det kan bli en bra lösning, om man samtidigt stärker den regionala organisationen som kan frågorna lokalt, säger Hans Oscarsson.

Vattenmyndigheten i de fem regionerna från Bottenviken till Västerhavet är sedan ett halvår klara med sin inventering av återstående problem i svenska vatten och kartläggningen av nödvändiga åtgärder. Förslagen har sedan dess varit ute på en väldigt bred remissrunda.

Beska kommentarer

En av de myndigheter som lämnat remissvar är Naturvårdsverket, ett ganska beskt aktstycke visar det sig.

Är Vattenmyndigheten och Naturvårdsverket på kollisionskurs när det gäller vattenfrågornas lösning?

– Njæ, det vet jag väl inte direkt, säger Hans Oscarsson. Naturvårdsverket är en av många remissinstanser, men det var ju en del syrliga kommentarer. Men vi har haft våra direktiv och handlat efter dessa, så enkelt är det. Det är för övrigt lite konstigt att Naturvårdsverket agerar nu. De har haft insyn i vårt arbete och att vi är överens om tagen från norr till söder är ju knappast någon nackdel.

Mer kalkning behövs

Just samsynen och samstämmigheten var en av de saker Naturvårdsverket reagerade på.

– Det är kanske inte så allvarligt som det låter, påpekar Hans Oscarsson. Men det var onekligen ganska mycket synpunkter. Jag anser att vi har gjort ett gott arbete med väl genomtänkta förslag. Vi har förstas föreslagit ytterligare kalkning som en av flera åtgärder för att höja statusen i del sjösystem. Det är väl kanske där skon klämmer nu när Naturvårdsverket tycker att vi skall minska på kalkningen. Många av sjöarna är för övrigt i

sämre skick än vi hade väntat oss. Och det är många marker som har alldeles för lågt halt av buffrande baskatjoner.

Förhastat beslut?

I det sammanhanget kan det vara bra att komma ihåg att Naturvårdsverket förra året bläste av all markkalkning på rekommendation av SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet.

– Det var kanske ett förhastat beslut eftersom ett bra lager av baskatjoner inte bara förhindrar fortsatt försurning av sjöar och vattendrag utan även bromsar ytterligare spridning av giftiga metalljoner. Det visar att det behövs ett samlat grepp på vattenfrågorna. Och om arbetet sedan skulle dra något eller några år över tiden är det inte hela världen bara resultatet blir bra. Vi måste se det här långsiktigt. Det tog över 100 år att skapa problemen, då får man räkna med att det tar några år att ställa allt till rätta igen.

Arbetsgrupper tillsätts

Även om regeringen beslutar att inrätta Havs- och vattenmiljömyndigheten så kommer de regionala myndigheterna att finnas kvar. De har lokalkännedom och Vattenmyndigheten har redan börjat formera olika arbetsgrupper som skall diskutera lösningarna.

– Urlakningen av jordbruksmarker är ett särskilt bekymmer, framhåller Hans Oscarsson. Men just på det området tror vi att det går att komma långt på frivillig väg. Det finns samarbetsvilja i lantbruket, som föredrar motrot framför piska, d v s lagstiftning. Vi tror på samarbete och har sett att det har fungerat bra hittills.

Värmländsk lantarbetare kämpar för mer kalkning

Hon tillhör den minoritet i Riksdagen, som har den gedigen yrkeserfarenhet. Hon utbildade sig till lantarbetare och djurskötare och blev efter några år i yrket intresserad av fackligt arbete, vilket så småningom ledde till politiken. Hon hade bl a sett att lantarbetarnas arbetsmiljöer inte alltid var de bästa. Med sin bakgrund hade hon dessutom lagt märke till att allt inte stod rätt till i naturen under 1970- och 1980-talen.

Den kortfattade beskrivningen gäller Ann-Kristine Johansson (s), sedan 1994 väl förankrad på den värmländska riksdagsbanken.

Allt hänger ihop

– Det var rätt många som var vana att vistas ute i naturen som upptäckte att något hade hänt för 30-35 år sedan. Så småningom gick det upp även för oss vanliga att det var försurningen som var den stora boven. Jag är uppvuxen på en gård och ganska van vid naturens skiftningar. Farfar körde i skogen och lärde mig hur allt hänger ihop. Ibland på fritiden fiskade jag, inget märkvärdigt, med kastspö för det mesta, ibland rodde jag med drag. Men några större fångster var det aldrig tal om. Det fanns inte så mycket fisk att få upp helt enkelt... Nuförtiden är jag vid sidan av jobbet mest road av min härliga trädgård.

– Jag har länge varit inställd på att försurningen måste bekämpas kraftfullt. Jag vet inget bättre sätt än kalkning. Värmland är fortfarande hårt drabbat och det är många kommuner som har bra program för kalkning. Och Värmlands kalkningsförbund gör ett jättejobb.

Flitig motionär

Ann-Kristine Johansson är en flitig motionär i Riksdagen och hon nämner med en suck att hon inte får lägga motioner i eget utskott, d v s om de frågor som intresserar henne mest.

För drygt ett år sedan ställde hon en skriftlig fråga till miljöminister Andreas Carlgren och

Ann-Kristine Johansson "inspekterar" en sjökalkning i bekläntet Värmland. Foto: Ingemar Alenäs

undrade hur det skulle bli med kalkningsanslagen i framtiden.

Ann-Kristine Johansson skrev bl a: "Kalkning är ett verktyg som används för att nå de av riksdagen fastställda miljömålen Bara naturligt försurning, Giftfri miljö, Ett rikt växt- och djurliv. Kalkningen återskapar ekosystemen, den ger tillbaka tre fyra gånger pengarna och ur ett djuretiskt perspektiv är den välmotiverad; försurningen ger vanskapta fiskar."

Avslöjande svar

Miljöministerns svar var avslöjande. Han replikerade bl a så här: "Innan det sura nedfallet har minskat tillräckligt är kalkning en nödvändig åtgärd - - för att uppfylla de mål och krav som miljömålsarbetet respektive vattendirektivet anger. Vi kalkar numera med omkring 200 000 ton kalk för ungefär 200 miljoner per år."

Miljöministern är dåligt underrättad. Det senaste året spreds endast ca 139 000 ton kalk, enligt Naturvårdsverkets egen statistik. Resten av anslaget på ca 219 miljoner går till andra åtgärder.

– Jag var ganska missnöjd med svaret, minns jag, säger Ann-Kristine Johansson. Men det allra värsta är de starka signalerna nu om att börja dra ned på kalkningen. Det är illavarslande för Värmland inte minst. Där kommer vi garanterat inte att nå de uppsatta miljömålen. Det är absolut inte läge att blåsa faran över ännu. Är det inte det hållbara samhället vi ytterst strävar efter? frågar hon retoriskt.

*Ann-Kristine Johansson
 Född 1962.*

*Yrke:
 Lantarbetare.*

*Uppdrag:
 Riksdagsledamot sedan 1994.
 Suppleant Försvarsutskottet.
 Ledamot Miljö- och Jordbruks-
 utskottet.
 Ledamot svenska delegationen
 i Nordiska rådet.*

*Tidigare uppdrag bl a:
 Ledamot Näringsutskottet.
 Riksdagsrevisor.*

Britta Bäver tycker

– Blir det för surt tar vi oss ett dopp under doseraren i stället

